

**Grzegorz Babieracki
Jarosław Konewko
Sylwester Młynarski**

**SPRAWDZENIE OSOBY, KONTROLA
OSOBISTA A PRZESZUKANIE W CODZIENNEJ
SŁUŻBIE POLICJANTA**

(materiał dydaktyczny)

Według stanu prawnego na luty 2011 roku

SŁUPSK 2011

**Materiał opracowany w Zakładzie Prewencji i Ruchu Drogowego
Szkoły Policji w Słupsku**

Korekta i redakcja językowa: Grażyna Szot

Redakcja techniczna: Zenon Trzeciński

Projekt okładki: Marcin Jedynak

Druk: Andrzej Block

Zatwierdzam i wprowadzam
do użytku jako materiał dydaktyczny

KIEROWNIK
Zakładu Prewencji i Ruchu Drogowego

mł. insp. Czesław Purowski

Wydawnictwo Szkoły Policji w Słupsku
Druk: Pracownia Poligraficzna SP Słupsk
Zam. 1/11. Druk 5 szt.
Słupsk 2011

Spis treści

Wstęp	5
1. Sprawdzenie osoby – zatrzymanie sprawcy przestępstwa lub wykroczenia	7
2. Sprawdzenie osoby – zatrzymanie penitencjarne i prewencyjne	10
3. Kontrola osobista	11
4. Przeszukanie osoby – sprawcy przestępstwa lub wykroczenia	14
5. Sprawdzenie osoby, kontrola osobista a przeszukanie w codziennej służbie policjanta	16
Bibliografia	18

Ta strona jest pusta

Wstęp

Policjanci wykonując swoje zadania służbowe, bardzo często dokonują zatrzymań sprawców przestępstw lub wykroczeń. Osoby zatrzymywane mogą przy sobie posiadać broń, przedmioty mogące stanowić dowód w sprawie lub przedmioty niebezpieczne, takie jak żyletka czy nóż, których posiadanie de facto nie jest zabronione. W praktyce policjanci muszą zmagać się z wyborem pomiędzy sprawdzeniem osoby, kontrolą osobistą a przeszukaniem osoby. Warto zatem odpowiedzieć, kiedy, w jakim trybie i którą czynność powinien zastosować policjant, realizując zadania związane z zatrzymaniem osoby. Dokonamy zatem analizy poszczególnych czynności, biorąc pod uwagę aspekt zatrzymania osoby i starając się w końcowej części opracowania wskazać właściwy tok postępowania policjanta.

Autorzy niniejszej publikacji chcą wnieść kolejny głos w sprawie tego, aby czynność „sprawdzenia osoby” została umocowana ustawowo wraz ze szczegółowymi przepisami wykonawczymi.

Ta strona jest pusta

1. Sprawdzenie osoby – zatrzymanie sprawcy przestępstwa i wykroczenia

Aby dokładnie zrozumieć czynność określoną mianem sprawdzenia osoby, należy odpowiedzieć na pytanie, jaki jest cel tej czynności. Nie ulega wątpliwości, że sprawdzenie osoby nie ma charakteru czynności procesowej, co jednoznacznie zostało określone w *Zarządzeniu nr 1426 Komendanta Głównego Policji z dnia 23 grudnia 2004 r. w sprawie metodyki wykonywania czynności dochodzeniowo-śledczych przez służby policyjne wyznaczone do wykrywania przestępstw i ścigania ich sprawców*.

Zarządzenie nr 1426 Komendanta Głównego Policji z dnia 23 grudnia 2004 r. w sprawie metodyki wykonywania czynności dochodzeniowo-śledczych przez służby policyjne wyznaczone do wykrywania przestępstw i ścigania ich sprawców

§ 96

1. Nie jest przeszukaniem w znaczeniu czynności procesowej [pogrubienie autorów]:

- 1) kontrola osobista, a także przeglądanie zawartości bagaży i sprawdzanie ładunku, dokonywane na podstawie art. 15 ust. 1 pkt 5 ustawy o Policji;
- 2) obejrzenie miejsca, osoby lub rzeczy, szczególnie podczas pościgu za sprawcą;
- 3) **sprawdzenie, czy osoba zatrzymana posiada broń lub inne niebezpieczne przedmioty** [pogrubienie autorów];
- 4) przeszukanie osoby wynikające z regulaminu służby w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych i w aresztach w celu wydalenia, a także w strzeżonych ośrodkach dla cudzoziemców.

Zatem, jaki jest charakter tej czynności? Można przyjąć, że ma ona charakter prewencyjny i ma zapewnić bezpieczeństwo zarówno policjantowi realizującemu zatrzymanie osoby, jak też osobie zatrzymywanej. Celem sprawdzenia osoby jest ujawnienie i odebranie zatrzymanemu niebezpiecznego przedmiotu lub broni w sytuacji, gdy brak podstaw do procesowego przeszukania osoby.

Czynność ta wydaje się bardzo oczywista i powinna być realizowana przy każdym zatrzymaniu, niestety nie została umocowana w żadnym akcie prawnym rangi ustawy, pomimo iż ingeruje w chronione Konstytucją¹ wartości nietykalności osobistej człowieka. Autorzy niniejszej publikacji wielokrotnie poruszali ten problem, m.in. opiniując projekty zmian w ustawie o Policji.

Wobec tego, na podstawie jakich aktów prawnych policjant może dokonywać sprawdzenia osoby? Jeżeli chodzi o zatrzymanie sprawcy przestępstwa, to czynność sprawdzenia osoby została unormowana w ww. zarządzeniu.

---

¹ *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.* (Dz.U. Nr 78, poz. 483), art. 41.

**Zarządzenie nr 1426 Komendanta Głównego Policji z dnia 23 grudnia 2004 r.
w sprawie metodyki wykonywania czynności dochodzeniowo-śledczych
przez służby policyjne wyznaczone do wykrywania przestępstw
i ścigania ich sprawców**

§ 122

1. Policjant, na podstawie art. 244 § 1 k.p.k., zatrzymuje osobę podejrzaną (...).
4. Bezpośrednio po zatrzymaniu należy **sprawdzić** [pogrubienie autorów], czy osoba zatrzymana posiada przy sobie niebezpieczne przedmioty mogące stanowić zagrożenie dla niej lub dla policjanta. Czynność ta nie wymaga sporządzenia protokołu i nie podlega zatwierdzeniu. Przepis § 96 stosuje się odpowiednio.
5. Policjant przeprowadza **przeszukanie** [pogrubienie autorów] osoby zatrzymanej, jej odzieży i podręcznych przedmiotów tylko wówczas, gdy istnieją uzasadnione podstawy do przypuszczenia, że osoba zatrzymana posiada przy sobie rzeczy mogące stanowić dowody w sprawie lub podlegające zajęciu w postępowaniu karnym. Przepis art. 219 § 2 k.p.k. stosuje się odpowiednio.

Można zatem jednoznacznie stwierdzić, że po zatrzymaniu sprawcy przestępstwa, jeżeli nie ma podstaw prawnych do jego przeszukania, policjant ma nie tyle prawo, ile wręcz obowiązek sprawdzenia zatrzymywanego pod kątem posiadania przedmiotów niebezpiecznych, mogących stanowić zagrożenie jego samego lub policjanta. Sprawdzenie takie nie wymaga sporządzenia protokołu ani zatwierdzenia.

Brak jednak jakichkolwiek regulacji czy wytycznych co do tego, jaki może być zakres takiego sprawdzenia, czy np. podobnie jak przy przeszukaniu osoby można dokonać lub polecić zdjęcie odzieży. Może się przecież zdarzyć, że osoba zatrzymywana ma dobrze ukryty, niewielkich rozmiarów przedmiot niebezpieczny (np. żyłtka) i policjant może nie być w stanie ani go ujawnić, ani odebrać na czas zatrzymania jak tylko w wyniku powierzchownego sprawdzenia. Nie można również dopuścić, aby osoba zatrzymana posiadała przy sobie taki przedmiot, zatem policjant powinien dokonać dokładnego sprawdzenia osoby, włącznie z możliwością zdjęcia odzieży wierzchniej. Pozostaje tylko otwarte pytanie, czy w świetle obowiązujących przepisów ma takie uprawnienie.

Słusznie zauważa podinsp. dr Jan Kudrelek z Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie, że „tak ważne zagadnienia nie mogą być regulowane aktami wewnętrznymi, tym bardziej, że wiążą się z naruszaniem dóbr osobistych obywatela”².

O ile sprawdzenie sprawcy przestępstwa zostało przynajmniej w jakimś zakresie unormowane w zarządzeniu nr 1426³, o tyle do niedawna pojawiały się wątpliwości, czy istnieje jakakolwiek podstawa do dokonania sprawdzenia pod kątem posiadania niebezpiecznych przedmiotów wobec zatrzymywanego sprawcy wykroczenia.

---

² J. Kudrelek, *Zatrzymanie osoby w systemie polskiego prawa*. Cz. 2, „Kwartalnik Kadry Kierowniczej Policji” 2009, nr 2, s. 28.

³ Tamże.

Z pomocą przyszło *Zarządzenie nr 360 Komendanta Głównego Policji z dnia 26 marca 2009 r. w sprawie metod i form wykonywania przez policjantów konwojów i doprowadzeń*, które po określeniu pewnych pojęć oraz kręgu osób daje podstawę do przeprowadzania sprawdzenia osoby zarówno sprawcy przestępstwa, jak i wykroczenia.

W przedmiotowym zarządzeniu zdefiniowano pojęcie **doprowadzenia** jako zespołu czynności związanych z przemieszczaniem osoby pozbawionej wolności do siedziby jednostki organizacyjnej Policji lub innego miejsca wskazanego przepisami prawa lub określonego przez uprawniony organ. W dalszej kolejności dookreślono katalog osób podlegających doprowadzeniu.

**Zarządzenie nr 360 Komendanta Głównego Policji z dnia 26 marca 2009 r.
w sprawie metod i form wykonywania przez policjantów konwojów
i doprowadzeń**

§ 34

1. Doprowadzenie osoby wykonuje się w odniesieniu do:
  - 1) osób przymusowo doprowadzanych na podstawie pisemnego polecenia sądu, prokuratora oraz innych uprawnionych organów;
  - 2) **osób zatrzymanych przez policjantów w sytuacjach ustawowo określonych, doprowadzanych w celu:**
    - a) **umieszczenia w pomieszczeniach jednostek organizacyjnych Policji przeznaczonych dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia albo w policyjnej izbie dziecka** [pogrubienie autorów],
    - b) poddania badaniom lekarskim lub zabiegom medycznym,
    - c) **udziału w czynnościach postępowania karnego lub karnego skarbowego, postępowania w sprawach o wykroczenia albo postępowania w sprawach nieletnich** [pogrubienie autorów],
    - d) osadzenia w jednostce penitencjarnej,
    - e) wytrzeźwienia.

Z kolei § 36 ust. 1 tego zarządzenia nakłada na policjanta obowiązek sprawdzenia osoby przed rozpoczęciem doprowadzenia.

**Zarządzenie nr 360 Komendanta Głównego Policji z dnia 26 marca 2009 r.
w sprawie metod i form wykonywania przez policjantów konwojów
i doprowadzeń**

§ 36

1. Przed rozpoczęciem doprowadzenia policjanci są obowiązani **dokładnie sprawdzić** [pogrubienie autorów], czy osoba doprowadzana posiada przy sobie przedmioty, które ze względu na swe właściwości mogą spowodować zagrożenie dla życia i zdrowia człowieka.

Analiza powyższego przepisu prowadzi do wniosku, że policjant dokonując zatrzymania osoby na miejscu zdarzenia, na gorącym uczynku czy w bezpośrednim pościgu i przemieszczając ją do jednostki Policji (celem umieszczenia w PDOZ lub udziału w czynnościach postępowania karnego), realizuje doprowadzenie osoby. A zatem przed jego rozpoczęciem, czyli np. na miejscu zatrzy-

mania, ma obowiązek dokładnie sprawdzić zatrzymanego, czy nie posiada przy sobie przedmiotów, które ze względu na swe właściwości mogą spowodować zagrożenie życia i zdrowia człowieka. Sytuacja taka dotyczy zarówno sprawców przestępstw czy wykroczeń, jak i nieletnich sprawców czynu karalnego. W dalszym ciągu jednak pozostała nie rozstrzygnięta kwestia technicznego wykonania tej czynności.

2. Sprawdzenie osoby – zatrzymanie penitencjarne i prewencyjne

Realizując swoje podstawowe uprawnienia i obowiązki, policjanci dokonują zatrzymań nie tylko sprawców przestępstw i wykroczeń, a więc zatrzymań w trybie procesowym, lecz także zatrzymań pozaprosesowych. Mowa o zatrzymaniu w trybie art. 15 ust. 1 pkt 2a ustawy o Policji (zatrzymanie penitencjarne) oraz w trybie art. 15 ust. 1 pkt 3 ustawy o Policji (zatrzymanie prewencyjne). Dokonując tego rodzaju zatrzymań, policjanci nie dysponują wobec osób zatrzymywanych uprawnieniem w postaci kontroli osobistej czy przeszukania, dlatego pojawia się tu również czynność **sprawdzenia osoby**.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 26 lipca 2005 r. w sprawie sposobu postępowania przy wykonywaniu niektórych uprawnień policjantów

§ 8. 1. Policjant przy zatrzymywaniu osoby jest obowiązany podjąć wobec niej następujące czynności:

(...)

- 2) **sprawdzić** [pogrubienie autorów], czy osoba zatrzymywana posiada przy sobie broń lub inne niebezpieczne przedmioty, mogące służyć do popełnienia przestępstwa lub wykroczenia albo przedmioty mogące stanowić dowody w postępowaniu lub podlegające przepadkowi.

3. Kontrola osobista

Inną czynnością policyjną podobną w swym zakresie do sprawdzenia czy przeszukania osoby jest kontrola osobista. Jako że kontrola osobista nie jest czynnością procesową, nie zawiera się też w katalogu czynności operacyjno-rozpoznawczych, należałoby ją zakwalifikować do czynności administracyjno-porządkowych, z położeniem nacisku na czynność porządkową.

Bezpośrednią podstawą prawną dokonywania kontroli osobistej jest **art. 15 ust. 1 pkt 5 ustawy o Policji**.

Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji

Art. 15. 1. Policjanci wykonując czynności, o których mowa w art. 14, mają prawo:
(...)

- 5) **dokonywania kontroli osobistej** [pogrubienie autorów], a także przeglądania zawartości bagaży i sprawdzania ładunku w portach i na dworcach oraz w środkach transportu lądowego, powietrznego i wodnego, w razie istnienia **uzasadnionego podejrzenia popełnienia czynu zabronionego pod groźbą kary** [pogrubienie autorów].

Aktem wykonawczym do ustawy o Policji regulującym sposób postępowania i wzory dokumentów przy przeprowadzaniu kontroli osobistej jest *Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 26 lipca 2005 r. w sprawie sposobu postępowania przy wykonywaniu niektórych uprawnień policjantów*.

Kontrola osobista, przeglądanie zawartości bagaży oraz sprawdzanie ładunku mogą być dokonywane w razie uzasadnionego podejrzenia popełnienia czynu zabronionego pod groźbą kary. Muszą zatem zaistnieć jakieś okoliczności dające policjantowi podstawę do przyjęcia, że ma do czynienia z czynem zabronionym. Czynności te nie mogą być przeprowadzone samorzutnie, bezpodstawnie pomimo swego porządkowego czy prewencyjnego charakteru. Zakres kontroli osobistej jest mniejszy niż przeszukania i nie jest ona obwarowana takimi przepisami, jak kodeks postępowania karnego lub kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia. Z założenia kontrola osobista jest mniej sformalizowana niż przeszukanie, nie wymaga zatwierdzenia czynności przez prokuratora ani obligatoryjnego sporządzenia protokołu. Można więc przyjąć, że ma za zadanie ułatwić i usprawnić pracę policjanta podczas bezpośrednich czynności interwencyjnych, wykonywanych w momencie pojawienia się uzasadnionego podejrzenia popełnienia czynu zabronionego pod groźbą kary, gdy brak jeszcze podstaw do dokonania przeszukania⁴.

Podkreślenia wymaga nieprocesowy charakter kontroli osobistej, co jednoznacznie zostało określone w zarządzeniu nr 1426.

---

⁴ G. Babieracki, *Kontrola osobista*, Słupsk 2009, s. 6.

**Zarządzenie nr 1426 Komendanta Głównego Policji z dnia 23 grudnia 2004 r.
w sprawie metodyki wykonywania czynności dochodzeniowo-śledczych
przez służby policyjne wyznaczone do wykrywania przestępstw
i ścigania ich sprawców**

§ 96

1. **Nie jest przeszukaniem w znaczeniu czynności procesowej** [pogrubienie autorów]:

- 1) **kontrola osobista, a także przeglądanie zawartości bagaży i sprawdzanie ładunku, dokonywane na podstawie art. 15 ust. 1 pkt 5 ustawy o Policji** [pogrubienie autorów];
- 2) obejrzenie miejsca, osoby lub rzeczy, szczególnie podczas pościgu za sprawcą;
- 3) **sprawdzenie, czy osoba zatrzymana posiada broń lub inne niebezpieczne przedmioty** [pogrubienie autorów];
- 4) przeszukanie osoby wynikające z regulaminu służby w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych i w aresztach w celu wydalenia, a także w strzeżonych ośrodkach dla cudzoziemców.

Analizując praktyczny aspekt przeprowadzania kontroli osobistej, można przyjąć, że w ramach wykonywanych przez policjanta obowiązków służbowych kontrola osobista może pojawić się co najmniej w dwojaki sposób. Otóż może pojawić się w sytuacji, gdy policjant jest już w trakcie wykonywania innej czynności służbowej (np. legitymowania) i nagle pojawią się okoliczności świadczące o uzasadnionym podejrzeniu popełnienia czynu zabronionego przez osobę objętą czynnością.

Druga sytuacja to taka, gdy policjant od samego początku interwencji działa w trybie czynności kontroli osobistej, gdyż podejmując czynność wobec określonej osoby, miał już uzasadnione podejrzenie popełnienia przez nią czynu zabronionego. Procedura postępowania policjanta w przypadku w takiej sytuacji wygląda następująco:

**Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 26 lipca 2005 r.
w sprawie sposobu postępowania przy wykonywaniu
niektórych uprawnień policjantów**

§ 16. 1. Policjant przy przeprowadzaniu kontroli osobistej wykonuje kolejno następujące czynności:

- 1) określone w § 2 ust. 1 lub 2⁵;
- 2) sprawdza zawartość odzieży osoby kontrolowanej i przedmioty, które znajdują się na jej ciele, **nie odsłaniając przykrytej odzieżą powierzchni ciała** [pogrubienie autorów];
- 3) sprawdza zawartość podręcznego bagażu oraz innych przedmiotów, które posiada przy sobie osoba kontrolowana;

---

⁵ Chodzi tu o podanie stopnia, imienia i nazwiska w sposób umożliwiający odnotowanie tych danych, a także podstawy prawnej i przyczyny podjęcia czynności służbowej. Ponadto policjant nieumundurowany okazuje legitymację służbową, a na żądanie osoby umożliwia odnotowanie danych w niej zawartych.

- 4) odbiera osobie kontrolowanej posiadaną broń lub inne niebezpieczne przedmioty mogące służyć do popełnienia przestępstwa lub wykroczenia albo przedmioty mogące stanowić dowody w postępowaniu lub podlegające przepadkowi;
- 5) legitymuje osobę kontrolowaną.

Użyte w powyższym rozporządzeniu sformułowanie „wykonuje kolejno następujące czynności” w pewien sposób narzuca określoną procedurę postępowania. Jest ona korzystna dla policjanta, gdyż z analizy przepisu wynika, że nacisk położony został na to, aby policjant „sprawdził”, „odebrał” i dopiero wtedy, gdy jest już bezpiecznie (w wyniku dokładnej kontroli osoba już nie powinna mieć przy sobie broni czy też innego niebezpiecznego przedmiotu), może nastąpić legitymowanie osoby. Oczywiście po zakończeniu czynności policjant ustnie informuje osobę, wobec której czynności te podjęto, o prawie złożenia zażalenia do właściwego miejscowo prokuratora na sposób ich przeprowadzenia⁶.

Istotnym elementem związanym z procedurą przeprowadzania kontroli osobistej, i jednocześnie elementem taktyki, jest to, iż zawartość odzieży osoby kontrolowanej i przedmioty, które znajdują się na jej ciele, sprawdza właśnie policjant. W żaden sposób przepisy nie nakazują policjantowi wzywania osoby do dobrowolnego wydania przedmiotów (np. niebezpiecznych), a dopiero potem do przeprowadzania kontroli osobistej. Należy wyraźnie podkreślić, iż zgodnie z ww. rozporządzeniem to policjant „sprawdza” i „odbiera” osobie kontrolowanej posiadaną broń lub inne niebezpieczne przedmioty mogące służyć do popełnienia przestępstwa lub wykroczenia albo przedmioty mogące stanowić dowody w postępowaniu lub podlegające przepadkowi⁷. Ponadto w ramach przeprowadzania kontroli policjant ma prawo sprawdzić nie tylko osobę, ale również przedmioty znajdujące się na jej ciele.

Inną częścią składową kontroli osobistej jest prawo policjanta do sprawdzenia zawartości podręcznego bagażu oraz innych przedmiotów, które ma przy sobie osoba kontrolowana.

Podstawowe zasady, którymi powinien kierować się policjant w trakcie przeprowadzania kontroli osobistej, określają, iż czynność tę powinien przeprowadzać policjant:

- 1) tej samej płci co osoba kontrolowana,
- 2) w miejscu niedostępnym w czasie wykonywania kontroli dla osób postronnych⁸.

O ile zasada co do płci nie budzi żadnych wątpliwości, o tyle określenie „miejsce niedostępne” wydaje się być nieo określone. Czy musi to być jakieś pomieszczenie zamknięte? I tu można sobie wyobrazić sytuację, gdy w określo-

---

⁶ G. Babieracki, dz. cyt., s. 12–13.

⁷ Tamże, s. 13.

⁸ *Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 26 lipca 2005 r. w sprawie sposobu postępowania przy wykonywaniu niektórych uprawnień policjantów* (Dz.U. Nr 141, poz. 1186), § 16 ust. 2.

nej konfiguracji terenu (np. mur, żywopłot) odpowiednia liczba policjantów będzie w stanie zapewnić niedostępność miejsca dla osób postronnych, nawet w terenie otwartym.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 26 lipca 2005 r. dopuszcza jednak odstępstwo od tych generalnych zasad. Otóż, jeżeli kontrola osobista musi być przeprowadzona niezwłocznie, w szczególności, gdy zachodzą okoliczności stanowiące zagrożenie życia, zdrowia ludzkiego lub mienia, może jej dokonać policjant płci odmiennej także bez zachowania warunku niedostępności miejsca dla osób postronnych. W sytuacji takiej musi zostać uwzględniony art. 15 ust. 6 ustawy o Policji. Tak więc przewidziano sytuacje, w których kontroli osobistej może dokonać osoba płci odmiennej bez zachowania warunku niedostępności miejsca wykonania czynności dla osób postronnych. Użyte w przepisie sformułowanie „w szczególności” pozwala również na stwierdzenie, iż można rozważyć inne sytuacje, które ze względu na okoliczności upoważniają policjanta do przeprowadzenia czynności wobec osoby płci odmiennej. Należy jednak pamiętać, aby czynności były wykonywane w sposób możliwie najmniej naruszający dobra osobiste osoby, wobec której zostają podjęte, oraz że policjanci wykonując każdą czynność służbową, mają obowiązek respektowania godności ludzkiej oraz przestrzegania i ochrony praw człowieka⁹.

4. Przeszukanie osoby – sprawcy przestępstwa lub wykroczenia

Realizując swoje ustawowe uprawnienia wynikające z art. 15 ust. 1 pkt 4, policjanci mają prawo do przeszukania osób i pomieszczeń w trybie i przypadkach określonych w przepisach kodeksu postępowania karnego i innych ustaw. Nie ulega wątpliwości, iż ze wszystkich trzech omawianych czynności przeszukanie daje Policji największe uprawnienia. Zakres i sposób dokonania przeszukania osoby zależą od konkretnego celu tej czynności: może ono obejmować nie tylko oględziny zewnętrzne ciała człowieka, ale także dokonanie prześwietlenia lub badania ultrasonograficznego, a nawet może polegać na podaniu środków przeczyszczających.

Na temat przeszukania wydano już szereg publikacji, dlatego chcielibyśmy się skupić wyłącznie na przeszukaniu osoby związanym z jej bezpośrednim zatrzymaniem po popełnieniu przestępstwa lub wykroczenia.

---

⁹ Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (tekst jednolity: Dz.U. z 2007 r. Nr 43, poz. 277), art. 15 ust. 6.

Jeżeli chodzi o podstawy prawne przeszukania, to w odniesieniu do sprawców przestępstw są one regulowane przez kodeks postępowania karnego¹⁰.

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego

Art. 219. § 1. W celu wykrycia lub zatrzymania albo przymusowego doprowadzenia osoby podejrzanej, a także w celu znalezienia rzeczy mogących stanowić dowód w sprawie lub podlegających zajęciu w postępowaniu karnym, można dokonać przeszukania pomieszczeń i innych miejsc, jeżeli istnieją uzasadnione podstawy do przypuszczenia, że osoba podejrzana lub wymienione rzeczy tam się znajdują.

§ 2. W celu znalezienia rzeczy wymienionych w § 1 i pod warunkiem określonym w tym przepisie można też dokonać **przeszukania osoby, jej odzieży i podręcznych przedmiotów** [pogrubienie autorów].

W bardzo podobny sposób zostało to unormowane w kodeksie postępowania w sprawach o wykroczenia związku z zatrzymaniem sprawcy wykroczenia.

Ustawa z dnia 24 sierpnia 2001 r. Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia

Art. 44. § 1. W celu znalezienia i zatrzymania przedmiotów podlegających oględzinom lub mogących stanowić dowód rzeczowy, Policja, a w toku czynności wyjaśniających również inne organy je prowadzące, mogą dokonać przeszukania pomieszczeń i innych miejsc, jeżeli istnieją uzasadnione podstawy do przypuszczenia, że przedmioty te lub dowody tam się znajdują.

2. Przepis § 1 stosuje się odpowiednio do **przeszukania osoby, jej odzieży lub podręcznych przedmiotów** [pogrubienie autorów].

Co do zasady przeszukanie osoby powinno być zrealizowane na podstawie postanowienia sądu lub prokuratora, jednakże w wypadkach nie cierpiących zwłoki, jeżeli postanowienie sądu lub prokuratora nie mogło zostać wydane, organ dokonujący przeszukania okazuje nakaz kierownika swojej jednostki lub legitymację służbową, a następnie zwraca się niezwłocznie do sądu lub prokuratora o zatwierdzenie przeszukania¹¹.

Zatem policjanci dokonujący bezpośrednich zatrzymań osób będą najczęściej działali w sytuacji nie cierpiącej zwłoki na podstawie okazania legitymacji służbowej. Przeszukania osoby i odzieży na niej należy dokonać w miarę możliwości za pośrednictwem osoby tej samej płci¹². Przepis ten wprowadza pewne ograniczenie, nie przewidując normy zakazującej obecności osób odmiennej płci przy przeszukaniu. Dokonanie przeszukania przez osobę płci odmiennej niż ta, która ma być przeszukana, może być uzasadnione właśnie wypadkiem nie cierpiącym zwłoki.

---

¹⁰ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (Dz.U. Nr 89, poz. 555 z późn. zm.).

¹¹ Tamże, art. 220 § 1 i 3.

¹² Tamże, art. 223.

5. Sprawdzenie osoby, kontrola osobista a przeszukanie w codziennej służbie policjanta

Po przybliżeniu poszczególnych czynności wykonywanych przez policjantów chcielibyśmy odpowiedzieć na zasadnicze pytanie związane z tytułem naszej publikacji: w jakim trybie i którą czynność powinien zastosować policjant, realizując zadania związane z zatrzymaniem osoby? Dokonując przedmiotowego podsumowania, należy się zastanowić, czy do procesowego zatrzymania sprawcy przestępstwa lub wykroczenia możemy wykorzystać czynność kontroli osobistej. Biorąc pod uwagę aspekty prawne przeprowadzania kontroli osobistej, należy stwierdzić, że czynność ta z reguły poprzedza ewentualne zatrzymanie osoby. W pierwszej kolejności musi bowiem zaistnieć **uzasadnione podejrzenie popełnienia czynu zabronionego pod groźbą kary**, w wyniku czego policjant przeprowadza kontrolę osobistą, i np. dopiero w przypadku ujawnienia przedmiotów, których posiadanie jest zabronione (np. środków odurzających, innych zabronionych), dokonuje ewentualnego zatrzymania osoby w trybie przepisów art. 244 § 1, 1a, 1b k.p.k. lub art. 45 § 1 k.p.ow.

Można postawić tezę, iż po procesowym zatrzymaniu sprawcy przestępstwa czy wykroczenia nie powinno przeprowadzać się kontroli osobistej jako czynności nieprocesowej, która nie jest wymieniona ani w kodeksie postępowania karnego, ani w kodeksie postępowania w sprawach o wykroczenia. Czynność ta nie jest również wskazana jako związana z zatrzymaniem w żadnym wewnętrznym akcie prawnym obowiązującym w Policji. Abstrahując od powyższego, należy stwierdzić, że trudno sobie wyobrazić, aby policjant mógł dokonać dokładnego sprawdzenia osoby w ramach kontroli osobistej, skoro nie może odsłaniać przykrytych odzieżą powierzchni ciała, o czym mowa była wyżej.

Zatem po zatrzymaniu sprawcy przestępstwa lub wykroczenia policjantowi pozostają do wyboru dwa rodzaje czynności, tj. „sprawdzenie osoby” lub „przeszukanie osoby”. Aby zobrazować, którą z nich wybrać, posłużymy się przykładem zatrzymania sprawcy znieważenia policjanta oraz zatrzymania sprawcy kradzieży z włamaniem. Nie ulega wątpliwości, że oba te zatrzymania mają charakter zatrzymań procesowych. W pierwszym przypadku, a więc zatrzymania sprawcy znieważenia policjanta, brak jakichkolwiek podstaw do przeprowadzenia procesowego przeszukania osoby. Nie ulega wątpliwości, że należy jednak dokonać „sprawdzenia osoby”, czy nie ma ona przy sobie rzeczy niebezpiecznych mogących stanowić zagrożenie dla niej lub dla policjanta (np. żyłtka), którą należy odebrać jej na czas zatrzymania.

W przypadku drugim, tj. zatrzymania sprawcy kradzieży z włamaniem, prawie w każdym przypadku będą podstawy do przeprowadzenia przeszukania osoby w celu odnalezienia dowodów popełnionego przestępstwa. W takim przypadku czynność przeszukania jako procesowa będzie nadrzędna nad czynnością sprawdzenia. Sprawdzenie osoby zostanie niejako wchłonięte przez przeszuka-

nie osoby. Policjant dokonując przeszukania, szukając przy osobie dowodów popełnionego czynu, sprawdzi jednocześnie, czy nie ma ona przy sobie przedmiotów niebezpiecznych, których posiadanie nie jest de facto zabronione.

Analogicznie można odnieść się do zatrzymywanych sprawców wykroczeń. Zawsze wtedy, gdy policjant będzie dokonywał zatrzymania, a charakter wykroczenia oraz okoliczności jego popełnienia wskazują, że osoba może mieć przy sobie przedmioty podlegające oględzinom lub mogące stanowić dowód rzeczowy, należy dokonać przeszukania osoby, a w pozostałych przypadkach tylko sprawdzenia.

Przydatne w codziennej służbie będzie również wyjaśnienie, jak powinien postąpić policjant, gdy w toku czynności nieprocesowych, takich jak sprawdzenie osoby lub kontrola osobista, ujawni przedmiot, którego posiadanie jest zabronione. Policjanci bardzo często sądzą, że automatycznie przechodzi się do przeszukania osoby. W praktyce mogą zrodzić się pytania: jak należy wtedy postąpić? w jaki sposób procesowo udokumentować ujawniony przedmiot?

Odpowiadając na nie, należy się oprzeć na zarządzeniu nr 1426, zgodnie z którym po ujawnieniu w toku czynności kontroli osobistej lub sprawdzenia osoby przedmiotów zabronionych niedopuszczalne jest przeprowadzenie czynności przeszukania w rozumieniu art. 219 k.p.k., chyba że zachodzi prawdopodobieństwo ujawnienia kolejnych przedmiotów, przy czym ujawnionych wcześniej przedmiotów nie dokumentuje się w protokole przeszukania. Obowiązkowo należy przesłuchać policjanta, który dokonał ujawnienia, a ujawnione przedmioty poddać oględzinom.

Jeżeli więc podczas sprawdzenia osoby lub kontroli osobistej policjant ujawni przedmiot, którego posiadanie jest zabronione (np. środek odurzający), to jako procesowy dokument powinien zostać sporządzony protokół oględzin oraz protokół przesłuchania świadka (policjanta ujawniającego). Nie można automatycznie przejść w tryb czynności przeszukania, chyba że zajdzie prawdopodobieństwo ujawnienia kolejnych przedmiotów, których posiadanie jest zabronione. Dopiero te „kolejne przedmioty” mogą zostać wpisane do protokołu przeszukania¹³.

Podsumowując niniejsze opracowanie, należy stwierdzić, iż policjanci realizujący codzienne czynności w ramach służby patrolowo-interwencyjnej, dzielnicowi, policjanci pionów dochodzeniowo-śledczych czy kryminalnych dokonując zatrzymań sprawców przestępstw lub wykroczeń, powinni najpierw ocenić charakter czynu, jego znamiona i okoliczności popełnienia, a następnie rozważyć, czy zachodzi potrzeba i czy są podstawy do przeszukania osoby. Jeżeli takowe są, należy przyjąć, że przeszukując osobę, dokonują jednocześnie jej sprawdzenia. Natomiast jeżeli uznają, że brak podstaw do przeszukania, powinni bezwzględnie wykonać czynność sprawdzenia osoby.

---

¹³ G. Babieracki, dz. cyt., s. 16.

Bibliografia

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483).

Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (tekst jednolity: Dz.U. z 2007 r. Nr 43, poz. 277).

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (Dz.U. Nr 89, poz. 555 z późn. zm.).

Ustawa z dnia 24 sierpnia 2001 r. Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (Dz.U. Nr 106, poz. 1148 z późn. zm.).

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 26 lipca 2005 r. w sprawie sposobu postępowania przy wykonywaniu niektórych uprawnień policjantów (Dz.U. Nr 141, poz. 1186).

Zarządzenie nr 1426 Komendanta Głównego Policji z dnia 23 grudnia 2004 r. w sprawie metodyki wykonywania czynności dochodzeniowo-śledczych przez służby policyjne wyznaczone do wykrywania przestępstw i ścigania ich sprawców (Dz.Urz. KGP z 2005 r. Nr 1, poz. 1).

Zarządzenie nr 360 Komendanta Głównego Policji z dnia 26 marca 2009 r. w sprawie metod i form wykonywania przez policjantów konwojów i doprowadzeń (Dz.Urz. KGP Nr 6, poz. 29 z późn. zm.).

Babieracki G., *Kontrola osobista*, Słupsk 2009.

Kudrelek J., *Zatrzymanie osoby w systemie polskiego prawa*. Cz. 2, „Kwartalnik Kadry Kierowniczej Policji” 2009, nr 2.